

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2016, sp. zn. 30 Cdo 2539/2015, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.2539.2015.1

Číslo: 91/2017

Právní věta: Vedlejší účastník nemá právo na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.04.2016

Spisová značka: 30 Cdo 2539/2015

Číslo rozhodnutí: 91

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu, Vedlejší účastník

Předpisy: čl. 31a předpisu č. 82/1998Sb.
čl. 93 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 25 Co 125/2014, ve znění opravného usnesení ze dne 14. 4. 2015, sp. zn. 25 Co 125/2014, v rozsahu, v němž směřovalo proti zamítajícímu rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé; ve zbylém rozsahu dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se na žalované původně domáhal zaplacení částky 82 500 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jež mu měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky řízení vedeného před Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. 7 Cm 8/2000, jehož se účastní jako vedlejší účastník na straně žalovaného. V průběhu odvolacího řízení žalobce rozšířil žalobní požadavek o 35 000 Kč; odvolací soud změnu žaloby připustil.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 21. 1. 2014, č. j. 23 C 273/2012-31, žalobu v plném rozsahu zamítl (výrok I) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že v řízení vedeném před Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. 7 Cm 8/2000 vystupoval jako žalobce Pozemkový fond České republiky, jenž se na žalovaném M.

T. domáhal zaplacení 1 785 000 Kč z titulu nedoplatku kupní ceny dle smlouvy o prodeji části podniku. Uvedené řízení bylo zahájeno dne 3. 6. 1997, rozsudkem ze dne 12. 10. 2001 Krajský soud v Ostravě žalobě v plném rozsahu vyhověl, odvolání žalovaného M. T. proti rozsudku bylo usnesením pro opožděnost odmítnuto. Vrchní soud v Olomouci pak usnesením ze dne 18. 3. 2004, č. j. 7 Cmo 72/2004-151, odmítl rovněž jako opožděné odvolání žalovaného M. T. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě o odmítnutí odvolání. Žalovaný M. T. proti rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci brojil podáním žaloby pro zmatečnost; toto řízení bylo u Krajského soudu v Ostravě zahájeno dne 11. 5. 2004 pod sp. zn. 11 Cm 32/2005. Jako vedlejší účastník na straně žalobce do řízení dne 20. 10. 2005 vstoupil Ing. M. V. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 31. 7. 2006 žalobě pro zmatečnost vyhověl, když žalobou napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci zrušil. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 15. 5. 2007 napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 7. 2006 ve věci samé potvrdil; řízení o žalobě pro zmatečnost tak bylo pravomocně skončeno dne 28. 6. 2007. Následně bylo pokračováno v původním řízení vedeném před Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. 7 Cm 8/2000; Ing. M. V. do něj vstoupil jako vedlejší účastník na straně žalovaného podáním ze dne 23. 11. 2007. Řízení bylo poté, co Vrchní soud v Olomouci změnil usnesení Krajského soudu v Ostravě o odmítnutí odvolání pro opožděnost, skončeno rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 3. 2010, kterým byl potvrzen původní vyhovující rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 10. 2001; uvedený rozsudek nabyl právní moci dne 19. 5. 2010. Ústavní stížnost vedlejšího účastníka proti němu byla Ústavní soudem odmítnuta usnesením ze dne 8. 9. 2011. Posléze ještě rozhodoval Vrchní soud v Olomouci doplňujícím usnesením ze dne 6. 2. 2012 o náhradě nákladů řízení vzniklých státu; uvedené usnesení nabylo právní moci dne 17. 2. 2012.

4. Po právní stránce hodnotil soud prvního stupně průběh řízení (s výjimkou dvou „prodlev“) jako zcela plynulý, jenž odpovídal skutkové a právní složitosti věci. Zohlednil, že ve věci rozhodovaly obecné soudy na dvou stupních soudní soustavy a následně i Ústavní soud. Žalobce v posuzovaném řízení (a v souvisejícím řízení o žalobě pro zmatečnost) vystupoval jako vedlejší účastník po dobu celkem pěti let a jedenácti měsíců. Z toho jeden rok a devět měsíců trvalo řízení o jím podané ústavní stížnosti, které nemohlo být úspěšné, neboť již tehdy byla známa konstantní judikatura Ústavního soudu, podle níž vedlejší účastník nemůže samostatně zahájit řízení o ústavní stížnosti. Soud prvního stupně neshledal délku posuzovaného řízení (včetně souvisejícího řízení o žalobě pro zmatečnost) jako nepřiměřenou; podle jeho závěru lze délku řízení podložit faktory, které nelze klást žalované k tíži. S ohledem na to soud prvního stupně žalobu zamítl.

5. K odvolání žalobce Městský soud v Praze jako soud odvolací (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 23. 10. 2014, č. j. 25 Co 125/2014-79, ve znění opravného usnesení ze dne 14. 4. 2015, č. j. 25 Co 125/2014-95, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalované uložil zaplatit žalobci částku 34 500 Kč a žalobu co do částky 83 000 Kč s příslušenstvím zamítl (výrok I rozsudku odvolacího soudu), a rozhodl, že žalovaná je povinna nahradit žalobci náklady řízení ve výši 31 086,11 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud doplnil dokazování rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2014, č. j. [32 Cdo 1352/2012](#)-393, z něhož zjistil, že jím byly zrušeny rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 3. 2010, č. j. 7 Cmo 253/2009-313, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 6. 2. 2012, č. j. 7 Cmo 253/2009-348, a rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 10. 2001, č. j. 7 Cm 8/2000-55, a věc byla vrácena Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení. Z uvedeného vyplynulo, že posuzované řízení v době rozhodování odvolacího soudu ještě nebylo pravomocně skončeno.

7. Odvolací soud dále doplnil dokazování listinami, které se týkaly řízení o vydání povolení k odstranění stavby „Řadové rodinné domy“ ve S. L., vedeného Městským úřadem v Moravském Berouně, jež bylo zahájeno na žádost M. T., tj. žalovaného v posuzovaném řízení. Provedeným dokazováním odvolací soud zjistil, že uvedené řízení o odstranění stavby bylo přerušeno do doby „skončení sporu vedeného Komerční bankou“. Z toho učinil odvolací soud závěr, že posuzované

řízení nebylo důvodem pro přerušení řízení o odstranění stavby. Podle zjištění odvolacího soudu žalobce odůvodňuje svůj vstup do posuzovaného řízení na místě vedlejšího účastníka tím, že M. T. uzavřel jako prodávající s právním předchůdcem žalobce kupní smlouvu, jejímž předmětem byl jeden z montovaných řadových rodinných domů, které prodávající nabyl na základě smlouvy o prodeji části podniku; prodávající se zavázal montovaný řadový domek po jeho odstranění z pozemku odevzdat (jako movitou věc) kupujícímu (právnímu předchůdci žalobce). Na tomto skutkovém a právním základě zdůvodňuje žalobce svůj právní zájem na výsledku posuzovaného řízení.

8. Po právní stránce vyšel odvolací soud z toho, že posuzované řízení dosud nebylo pravomocně skončeno a že žalobce vystupuje v posuzovaném řízení jako vedlejší účastník na straně žalovaného od 20. 10. 2005 doposud, tj. celkem 8 let a 8 měsíců. Takovou délku řízení považoval odvolací soud za nepřiměřenou. S ohledem na to stanovil odvolací soud základní částku přiměřeného zadostiučinění ve výši 15 000 Kč za první dva roky a každý následující rok řízení, čímž dospěl k celkové částce 115 000 Kč. Uvedenou částku následně z důvodu, že žalobce má v posuzovaném řízení postavení vedlejšího účastníka, snížil o 5 %. Dále s ohledem na skutečnost, že v posuzovaném řízení jde o privatizační spor, což se projevuje ve zvýšené skutkové a právní složitosti věci, snížil odvolací soud výslednou částku o dalších 25 %. Konečně skutečnost, že řízení probíhalo celkem „ve čtyřech stupních soudní soustavy“, odůvodnila podle odvolacího soudu snížení výsledné částky o dalších 40 %. Tímto způsobem odvolací soud dospěl ke konečné částce přiměřeného zadostiučinění 34 500 Kč, kterou žalobci přiznal; co do zbytku uplatněného nároku, tj. co do 83 000 Kč s příslušenstvím, žalobu zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce „v celém jeho rozsahu“ dovoláním. V něm uváděl, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání žalobce vymezil právní otázku, která dle jeho názoru v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a sice zda nárok na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce řízení vzniká též vedlejšímu účastníkovi posuzovaného řízení. Dále žalobce v dovolání vyjádřil nesouhlas se závěry odvolacího soudu co do stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, při němž se odvolací soud odchýlil od řešení vysloveného v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [30 Cdo 1078/2013](#), podle kterého není krácení základní částky za první dva roky řízení navázáno na osobu poškozeného či účastníka řízení, ale na řízení samotné. Konečně měl žalobce za to, že odvolací soud postupoval v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, snížil-li základní částku přiměřeného zadostiučinění o více než 50 %. Na uvedeném základě žalobce navrhoval, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

10. Žalovaná se k dovolání žalobce nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

15. Nejvyšší soud předně konstatuje, že dovolání do části výroku I rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě se co do částky 34 500 Kč vyhovuje, není subjektivně přípustné (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. [31 Cdo 2675/99](#)). Nejvyšší soud je proto v uvedené části odmítl.

16. Dovolání je však přípustné pro posouzení otázky, jež v rozhodování Nejvyššího soudu dosud nebyla vyřešena, zda právo na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nesprávného úředního postupu, spočívajícího v nepřiměřené délce řízení, svědčí i vedlejšímu účastníkovi.

IV. Důvodnost dovolání

17. Dovolání není důvodné.

18. K vytyčené právní otázce Nejvyšší soud nejprve odkazuje na svou konstantní judikaturu, podle které postavení (hlavního) účastníka řízení a vedlejšího účastníka nejsou shodná, odlišují se v samotné možnosti vstupu do řízení, ale i rozsahem práv a povinností, která jsou shodná v procesních právech, s výjimkou úkonů, které znamenají dispozici s řízením nebo předmětem řízení, ale nikoli v hmotných právech. Vedlejší účastník je třetí osobou, o jejíž práva a povinnosti v řízení nejde, a jako takový není účastníkem řízení, ale pouze coby třetí osoba podporuje procesní stranu, a proto může být v témže řízení slyšen jako svědek (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3851/2013](#), a další tam uváděnou judikaturu).

19. Rovněž domácí odborná literatura zastává názor, podle kterého je vedlejší účastník osoba odlišná od účastníka samotného nebo od tzv. hlavního intervenanta, která se neúčastní řízení proto, aby v něm uplatňovala nebo bránila své právo, ale z důvodu, že chce pomoci zvítězit ve sporu některému z účastníků (sporných stran), neboť na jeho úspěchu v řízení má právní zájem (viz DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I., § 93. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 605). Obdobně i významní představitelé zahraniční procesní teorie vycházejí z toho, že vedlejší účastník nepožaduje soudní ochranu pro sebe, nýbrž napomáhá straně řízení v tom, aby dosáhla sledovaného cíle soudní ochrany (ROSENBERGR, L., SCHWAB, K. H., GOTTWALD, P., Zivilprozessrecht. 16. vydání. Mnichov: C.H.Beck, 2004, s. 302).

20. Podpůrná role vedlejšího účastníka dostává svůj výraz také v tom, že se na něho zásadně nevztahují účinky právní moci ani vykonatelnosti meritorního rozhodnutí vydaného v řízení, v němž jako vedlejší účastník vystupoval (k tomu DVOŘÁK, B. Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie. Praha: C.H.Beck, 2008, s. 147 – 148).

21. Právní zájem vedlejšího účastníka na výsledku řízení ve smyslu § 93 odst. 1 o. s. ř. tak zpravidla vyplývá z toho, že ačkoliv jeho práva a povinnosti hmotněprávní povahy nejsou předmětem řízení, mohou být rozhodnutím ve věci samé dotčena zprostředkovaně skrze jeho právní poměr k

účastníkovi řízení (srov. obdobně DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I., § 93. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 607). Nejčastěji se bude jednat o případy tzv. postihu (např. § 1876 odst. 2, § 1937 odst. 2 nebo § 2917 o. z.). Řečeno jinak, právní zájem na výsledku řízení svědčí vedlejšímu účastníkovi tehdy, jestliže úspěch procesní strany, kterou v řízení podporuje, se zprostředkovaně a ve svém důsledku příznivě projeví i v jeho právním postavení (tj. co do jeho práv a povinností hmotněprávní povahy), čímž může být zabráněno dalšímu řízení, v němž by vystupoval již jako účastník řízení.

22. Výše popsáný rozdíl v postavení účastníka řízení a vedlejšího účastníka nemůže zůstat bez vlivu na otázku vzniku nemajetkové újmy způsobené vedlejšímu účastníkovi nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 odst. 1 věty třetí a § 22 odst. 1 věty třetí OdpŠk.

23. Podle § 13 odst. 2 OdpŠk má právo na náhradu škody (tj. i nemajetkové újmy) způsobené nesprávným úředním postupem ten, jemuž byla tímto nesprávným úředním postupem způsobena škoda (tj. i nemajetková újma).

24. V případě nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nesprávného úředního postupu, spočívajícím v porušení práva na rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě, je poškozeným ve smyslu cit. § 13 odst. 2 OdpŠk fyzická nebo právnická osoba, která byla přímo nesprávným úředním postupem dotčena, tj. osoba, u které jsou vzniklá nemajetková újma a nesprávný úřední postup ve vztahu příčinné souvislosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. [30 Cdo 675/2011](#)).

25. Nelze vyloučit, že důsledky nesprávného úředního postupu, spočívající v nejistotě ohledně výsledku řízení, pociťuje nejen účastník řízení, nýbrž také vedlejší účastník. Děje se tak ale nikoli přímo, nýbrž zprostředkovaně skrze jeho hmotněprávní poměr k účastníkovi řízení. Nebýt totiž existence právního poměru k samotnému účastníkovi, újmu způsobenou nepřiměřenou délkou původního řízení by vedlejší účastník nepociťoval, neboť výsledek řízení by jeho právní postavení (tj. práva a povinnosti vyplývající z hmotného práva) nemohl nijak ovlivnit. Z toho ale vyplývá, že příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem, záležejícím v nepřiměřené délce řízení, a vznikem nemajetkové újmy na straně vedlejšího účastníka, je přerušena jeho právním poměrem k účastníkovi řízení, kterého podporuje, neboť od tohoto (tvrzeného) právního poměru, nikoliv od nesprávného úředního postupu, vedlejší účastník svou újmu osobně odvozuje (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. [30 Cdo 675/2011](#)).

26. Na výše uvedeném nic nemění ani názor vyslovený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. [25 Cdo 2809/2006](#), podle kterého má právo na náhradu škody ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda, a to kdokoliv bez ohledu na svou účast v řízení. Tento právní názor, vycházející ze zcela jiného skutkového základu a týkající se povinnosti k náhradě škody, nelze bez dalšího vztahovat - z důvodů shora uvedených - rovněž na povinnost poskytnout přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu ve smyslu § 31a odst. 1 OdpŠk.

27. Závěr odvolacího soudu, vycházející z toho, že žalobci, který měl v posuzovaném řízení postavení vedlejšího účastníka, je třeba z uvedeného důvodu snížit základní částku přiměřeného zadostiučinění, tedy není správný. Nesprávnost uvedeného závěru odvolacího soudu se však v poměrech žalobce nemůže nijak projevit, neboť i shora vyjádřený právní závěr dovolacího soudu vede k tomu, že požadavek žalobce nemůže být důvodný.

28. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů proto dovolání žalobce v rozsahu, v němž směřovalo proti té části napadeného rozsudku odvolacího soudu, již byla žaloba zamítnuta, podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

29. Na závěr dovolací soud pro úplnost dodává, že na dalších dovolatelem vymezených právních

otázkách - krácení základní částky přiměřeného zadostiučinění za první dva roky řízení, snížení základní částky přiměřeného zadostiučinění o více než 50 % - rozhodnutí odvolacího soudu (výlučně) nestojí. Jestliže obstál první důvod, pro nějž odvolací soud nároku žalobce v požadovaném rozsahu nevyhověl, nemůže žádný další dovolací důvod naplnit podmínky přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť ani odlišné vyřešení takto vymezeného předmětu dovolacího řízení by se nemohlo v poměrech žalobce nijak projevit, což činí jeho dovolání ve zbylém rozsahu nepřípustným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 663/2003](#), uveřejněné pod č. 48/2006 Sb. rozh. obč.).